

INDUSTRI PARK NYTT

INFORMASJONSAVIS FOR MO INDUSTRIPARK

NR4 - 2020

Foran: Ørjan Vonstad, BaRe Mo i Rana; Ada Louise Jervell Heyerdahl, SINTEF Helgeland
Bak: Jan Gabor, Mo Industripark as; Pia Møller, Kvarøy Smolt AS

GRØNNSAKSPRODUKSJON + INDUSTRI = SANT?

SINTEF, Mo Industripark AS, Kvarøy Smolt AS og BaRe avd. Mo i Rana har gått sammen og startet kartlegging av det som kan bli et storskala akvaponianlegg i Mo Industripark.

SIDE 8-9

- 4-5** CELSA faser inn LNG
- 6-7** Moden jublant
- 10-11** Storforsheilinga oppgraderes
- 12-13** Samøvelse på RIT
- 14-15** Stripperhallen med ny fasade

CIRCLE
MO I RANA

SpareBank
NORD-NORGE

serit
Smart IT. God jobbdag.

TESS
TEKNISK FAGHANDEL
TESS Mo Industripark - Tlf.: 75 12 67 50

MO FJERNVARME
leverandør av miljøvennlig varme

ID REKLAME

 Frost Kraftentreprenør

Informasjonsavisen for Mo Industripark har byttet navn fra Gule Sider til IndustriparkNytt! Avisen kommer også i nytt utseende. Ris, ros og tips kan sendes til tonje.nermark@mip.no.

INFORMASJONSAVIS FOR DISSE BEDRIFTENE:

AGA Kantinedrift og Catering AS, AVANTI engineering AS, Braathe Gruppen, Celsa Armeringsstål AS, Ferroglobe Mangan Norge AS, Elkem Rana AS, Harsco Environmental, Helse & Sikkerhet SA, Industriprosjekt AS, Inventum RTD AS, KIS Nord AS, avd. Mo, Kvarøy Smolt AS, Kunnskapsparken Helgeland AS, Miljøteknikk Terrateam AS, Miras Solution AS, Mo Fjernvarme AS, Mo Industripark AS, Mo Industritransport AS, MOMEK Group AS, MoTest AS, Norsk Ildfast Gjenvinning Drift AS, PricewaterhouseCoopers AS, Rana Gruber AS, Rana Industriterminal AS, Rana Utvikling AS, Relacom AS, Siemens AS, Industry Solution Division, SINTEF Norlab AS, SMA Mineral AS, TESS Rana AS, T. T. Kran og industrielt vedlikehold AS, ID Reklame, Østbø Rana AS

I REDAKSJONEN MIP INFO:

Ansv. utgiver: Arve Ulriksen, Jan Gabor og Tonje Nermark

Tekst, foto og design: MIP Info Trykk: ID Reklame

Tips kan sendes til: tonje.nermark@mip.no

*Hvem har ansvaret for å
være kunnskapsleverandører
til storsamfunnet?*

HAR UNIVERSITETENE I NORD GLEMT SAMFUNNSOPPDRAGET?

Er det å banne i kirka, dersom man stiller spørsmålsteget ved om universitetene i Nord-Norge gjennomfører sitt samfunnsoppdrag?

Våre universiteters betydning for samfunnet og utviklingen av landsdelen er udiskutabel, og her i nord er både Tromsø og Bodø levende eksempler på hva det betyr å ha et universitet innenfor kommunegrensen. Dokumentasjonen er entydig når det gjelder evnen til å skaffe landsdelen nødvendig kompetanse på flere områder. På samme måte viser målinger at tar du utdanning i nord, blir du værende i nord.

Nord-Norges to universiteter har vært igjennom omstillinger og de har vokst. Tidligere høyskoler i Alta, Harstad, Narvik, Nesna og flere institusjoner i Trøndelag er fusjonert inn under paraplyen til de to universitetene i nord. Selv om fagsammensetningen både for Norges Arktiske Universitet UiT og Nord Universitet er avklart, og skulle tilsi at Nord-Norge har en egendekning på mange vitale områder når det gjelder høyere utdanning, tillater jeg meg å stille spørsmål ved om dette er godt nok.

Statistisk Sentralbyrås rapport fra august om nasjonens befolkningsutvikling de kommende år er skremmende lesing, særlig for den nordlige landsdelen. Nord-Norge tildeles de dårligste prognosene og Nordland tar jumboplassen i nord.

SSB-rapporten gir selv universitetsbyene Tromsø og Bodø bekymringsfulle prognoser. Prognoser som får det til å skurre i alle postulatene om Nord-Norge som mulighetens landsdel, og andre velmenende uttalelser som er ment å gi håp for vår oppvoksende slekt.

Fra politisk hold pekes det på at Nord-Norge vil berges av fornybar energi, reiseliv, mineraler og sjømat. Men dagens og fremtidens kompetansearbeidsplasser i landsdelen vil stå tomme om vi ikke greier å gjøre utdanninger og forskning i nord mer relevant for nettopp nord.

Mo Industripark AS har et samarbeid med både Nord Universitet og UiT om utvikling av studietilbud på campus i Mo i Rana. Når jeg stiller det noe provoserende spørsmål om universitetene gjennomfører sitt samfunnsoppdrag, så skyldes det at jeg mener våre to universitet har en for uklar profil, selv om den overordnede samfunnspolitiske rollen er godt nok definert.

Når befolkningsutviklingen i Nord-Norge beskrives såpass mørk av SSB, må vi ta debatten om våre to viktigste instrumenter for å gi landsdelen kompetanse har lyktes med sine prosjekt, og om de er rigget for å lykkes fremover.

Er vi gode nok når det gjelder oppgaven med å tilgjengeliggjøre kompetanse for landsdelen innenfor de såkalte mulighetsområdene reiseliv, sjømat, fremvoksende industrier, fornybar energi eller mineralsektoren? Nei, det er behov for korrigering av Modus Operandi.

Er det universitetenes feil når landsdelen på alle de nevnte mulighetsområdene på leverandørsiden domineres av varer og tjenester sør- og vest- fra? Kanskje ikke, men Nord-Norge står i fare for å fortsette i det samme sporet, som råvareleverandør, om vi ikke greier å styrke lokale kompetansemiljø og utdanningstilbud.

Mo i Rana og våre industribedrifter har klart seg godt i omskiftende tider. Kanskje nettopp fordi vi er vant til å være i skarp internasjonal konkurranse hver dag hele året. Vi kjemper i et internasjonalt marked og vet at når vi ikke er best så er vi ute av konkurransen. Det deles ikke ut sølvmedaljer i våre markeder.

Vi har daglig behov for kompetent arbeidskraft. Som et eksempel kan det nevnes at de fremste kompetanseinstitusjonene fra Trondheim er etablert på Helgeland, og takk og pris for det. Samtidig stiller vi spørsmål ved om universitetene her nord legger tilstrekkelig merke til en av de tyngste industriregionene i Norge når det ikke satses på desentraliserte studietilbud eller tettere samarbeid med næringslivet gjennom lokal tilstedeværelse? Det kan virke som om landsdelens universiteter mangler situasjonsforståelse for næringsliv og industri i nord, og hvordan de kan bidra til å styrke ambisjonene om vekst i befolkning og økonomi.

Våre universiteter gjør selvsagt mye bra og er verdifulle kunnskapsleverandører kanskje spesielt til offentlig sektor i Nord. Men innenfor de næringsområdene som ligger under vignetten «mulighetens landsdel,» tyder det meste på at Trøndelag skimter Helgeland langt tydeligere enn våre to egne universitetsinstitusjoner.

Det er en tapt mulighet for universitetene, for samfunnsutvikling og næringslivet i nord. For hvem har ansvaret for å være kunnskapsleverandører til storsamfunnet? Er det bedriftene selv eller kan vi regne med universitetene i landsdelen?

F.v.: innkjøpssjef i CELSA, Eirik Bjørkmo; fagansvarlig på emneovnen Bjørn Soleglad og prosjektleder Ketil Hauknes.

” Dette er i tråd med våre ambisjoner om å kutte CO2-utslippene med 50% innen 2030.

Slik ser de foreløpige terminalsissene ut.

OM CELSA OG GASUM

- **Celsa** Armeringsstål AS er Nordens ledende produsent av armeringsstål og en del av spanske CELSA GROUP
- Selskapet produserer armeringsstål av skrapmetall og resirkulerer med dette cirka 700.000 tonn metall hvert år.
- Går over til bruk av LNG, Liquid Natural Gas – naturgass, i valseverket fra sommeren 2021.
- **Gasum** er et statseid finsk selskap. Energiselskapet er en nordisk ekspert innen gassektoren og energimarkedet.
- Selskapet bidrar til å redusere karbonutslippene hos egne kunder og deres kunder igjen. Sammen med sine samarbeidspartnere jobber Gasum for en karbonnøytral fremtid, både på land og på sjøen.

FASER INN NATURGASS FOR Å REDUSERE UTSLIPP

CELSA er i gang med en stor revisjon av emneovnen i valseverket slik at den kan benytte LNG som energikilde. Resultatet blir en topp moderne ovn som slipper ut vesentlig mindre NOx-gasser og CO2.

FINSK LEVERANDØR

Siden desember i fjor har CELSA jobbet for å få på plass en LNG terminal i Mo Industripark. Finske Gasum viste seg å være den mest konkurransedyktige leverandøren og vil levere både selve terminalen og naturgassen.

– Vi hadde noen intense kontraktsforhandlinger i vår, og signerte kontrakt før ferien. Gasum vil eie og bygge terminalen, og vi betaler leie for terminalen og for selve gassen. I første omgang vil terminalen betjene valseverket men vi ser også på muligheten for at den kan betjene stålverket, forteller innkjøpssjef Eirik Bjørkmo.

STOR OVNSREVISJON

For å kunne benytte en ny energikilde, må CELSA gjennomføre en revisjon av emneovnen.

– Nå får vi på plass kombibrennere, slik at ovnen kan fyre både på CO-gass og LNG ved behov. Mye av revisjonsjobben vil pågå frem til jul. Så vil vi også måtte gjøre en del på rørsiden for å klargjøre for LNG bruk frem til sommeren. Vi ender opp med et topp moderne anlegg som får en mye renere produksjon. I tillegg krever et gassdrevet anlegg mindre vedlikehold sammenlignet med olje, forklarer fagansvarlig på emneovnen Bjørn Soleglad.

Tilsetning av ren oksygen i den nye ovnsprosessen vil også redusere utslipp av støv.

– Vi får en ny type forbrenningsprosess ved at vi tilsetter oksygen i drivstoffet, naturgassen. Vi får en såkalt Oxy-fuel brenning inni ovnen. Vi oppnår også en flammeløs forbrenning som bidrar til at vi reduserer avgassene våre og dermed også støvutslipp, forteller prosjektleder Ketil Hauknes.

SIKKER ENERGIKILDE

CELSA tar nå grep for å ha sikker leveranse av brennstoff og for å redusere de lokale utslippene.

– Det er en trygghetsfaktor for oss å ha en alternativ energikilde. Oljen vi bruker i prosessen fases med dette ut. Med LNG og CO-gass som energikilde vil vi reduserer CO2 utslippene våre med 35 prosent. Dette er i tråd med våre ambisjoner om å kutte de CO2 utslippene våre med 50% innen 2030. Overgangen til LNG gir en renere forbrenning og det blir heller nesten ikke utslipp av NOx, som reduseres med 85 prosent i den nye prosessen, forteller Bjørkmo.

” Det er en trygghetsfaktor for oss å ha en alternativ energikilde.

Parallelt med at CELSA jobber for å få på plass LNG terminalen, er tanken på sikt å benytte hydrogen som energikilde.

– Ting tar tid, hydrogen kan benyttes i dag, men det er ikke veldig tilgjengelig og prisen er i tillegg alt for høy til at dette er en konkurransedyktig energikilde. Hydrogen må også produseres og er veldig energikrevende. Her er hydrogenmarkedet i Norge enn så lenge prematurt, og ikke konkurransedyktig. Derfor er det viktig på ha et alternativ på kort og mellomlang sikt, som for oss er LNG, inntil hydrogen blir mer konkurransedyktig og er klar for å fases inn, forklarer Hauknes.

BENYTTET LOKAL FJERNVARME

Gassen blir levert til LNG-terminalen som iskald flytende væske og må gjøres om til gass før den kan brukes.

– For å omgjøre LNGen til gass, benytter vi fjernvarme for å varme den opp i en fordamp-er. Gjennom en varmeveksler går væsken over til gass og vi kan benytte den som energikilde i emneovnen, enkelt fortalt. Så når vi kjører for fullt vil vi benytte ca 1,5 Mw fjernvarme. Vi benytter med andre ord lokal grønn overskuddsenergi fra industrien også i denne prosessen, forteller Hauknes.

BEDRE MILJØFOTAVTRYKK

Miljøfotavtrykket til CELSAs resirkulerte armeringsstål blir enda bedre når ovnsrevisjonen

er fullført.

– De nye styringssystemene til ovnen er også veldig smarte slik at vi får en sikrere prosess der ovnsprosessen holdes jevnere og nærmest korrigerer seg selv slik at driften blir optimalisert og forurensning redusert. Etter revisjonen vil vi slippe ut mindre CO2, NOx, SOx og støv, så vår EPD* blir bedre. Det er veldig viktig for oss, avslutter Soleglad.

OM EPD - Environmental product deceleration

En miljødeklarasjon er et kortfattet dokument som oppsummerer miljøprofilen til en komponent, et ferdig produkt eller en tjeneste på en standardisert og objektiv måte.

EPD gir miljørådgivere og innkjøpere, et bedre grunnlag for å vurdere miljøbelastningen på produkt ved innkjøp av varer og tjenester. Den gir ledere bedre beslutningsgrunnlag i strategiske prosesser i forbindelse med produkt- og miljøutvikling. I bygg og anleggs bransjen i dag og innenfor offentlig anskaffelse må man ha en EPD på sine produkter for å va med å konkurrere. Likeså settes det også krav på nivå av EPD, slik at de med best miljøprofilen har størst mulighet å leverer sine tjenester eller produkter i prosjektet.

Kran 89 på Rana Industriterminal har vært i drift i 50 år og vil byttes ut neste sommer.

MODEN JUBILANT

I 50 år har den etter hvert ikoniske Kran 89 gjort jobben nede på Rana Industriterminal (RIT). Den er fortsatt i jevnlig bruk, men jubilanten er nå moden for utskifting.

PÅ OVERTID

Den grønne og minste kрана på Rana Industriterminal fra 1970 er et kjent syn på Mo i Ranas havne-skyline. Sammen med to andre taukraner og en hydraulisk balansekran som kom på plass i 2018, lastes og losses skip ved industriterminalen nesten døgnet rundt hele året. Godt vedlikehold og en mer skånsom drift de siste årene har forlenget levetiden til denne kрана betydelig, ifølge daglig leder på RIT, Alf Øverli.

– Kрана er absolutt på overtid. Vi prøver å bruke den minst mulig og så skånsomt som mulig, men den inngår fortsatt i driften og er i aktivitet så å si daglig. Derfor har vi også vært veldig påpasselig med vedlikehold for å holde liv i den og opprettholde drifta, som jo er helt sentralt for oss. Den nye investeringen vil sikre stabil drift i mange år fremover, forteller Øverli.

FLERE FORDELER

Styret i RIT AS vedtok å investere nesten 30 millioner i en ny kрана tidligere i år. Det er flere fordeler ved at industriterminalen snart har en ny kрана på plass.

– Den nye kрана er en hydraulisk kрана med

fast arm i stedet for vaier. Den vil ha bedre kapasitet i den forstand at den kan løse jobben fortere enn taukрана som står der i dag, for eksempel når det gjelder håndtering av bulk, altså tørre løsmasser, forteller Øverli.

*Alt som er nytt må man
jo lære seg, men det tror
jeg skal gå bra.*

En nyere kranpark vil også bety mye for stressfordelingen på de øvrige kranene. – Et hovedpoeng med denne investeringen er også at vi får en annen stabilitet på driften når alle kranene våre kan benyttes jevnt ved behov, og det ikke lengre er en vi må bruke mindre enn de andre. Skal man drive industrielt må man ha en kрана som fungerer hver dag hele året. I tillegg vil det ha mye å si for sikkerheten til de ansatte på RIT, påpeker Øverli.

Det er hovedverneombud Tor Arne Skevik enig i.

– Arbeidsoperasjonene vil være litt annerledes med den nye kрана og det vil være mindre manuell håndtering av gods. Vi har alltid fullt fokus på HMS i våre laste- og losseoperasjoner, og vi kan løse jobben på en måte som medfører lavere risiko for våre ansatte med nykрана, forklarer Skevik.

NY ARBEIDSHVERDAG

Operatørene vil også få en ny arbeidshverdag, forteller kranfører Remi André Olsen.

– Det er stor forskjell i ergonomien i kabinen til for eksempel den nyeste kрана vår, skrapkрана fra 2018, og flere av de andre. I Kran 89 sitter du også rett bak motorrommet slik at støynivået er veldig annerledes. Du hører liksom alt, forteller Olsen som for det meste kjører skrapkрана.

Ved RIT er de opptatt av rullering på arbeidsoppgavene blant de ca. 35 operatørene, slik at det er god fleksibilitet i arbeidsstokken. Den nye kрана vil kreve noe opplæring.

F.v.: arbeidsleder Steinar Heggebakk; hovedverneombud Tor Arne Skevik, kranfører Remi André Olsen og daglig leder, Alf Øverli.

– Alt som er nytt må man jo lære seg, men det tror jeg skal gå bra. Vi har dyktige folk her nede, og nesten samtlige kjører også kрана. Men det tar noe tid å bli kranfører, særlig om du for eksempel skal laste eller losse med folk som arbeider på kaia under deg, forklarer arbeidsleder på RIT, Steinar Heggebakk.

NYTT FORMÅL

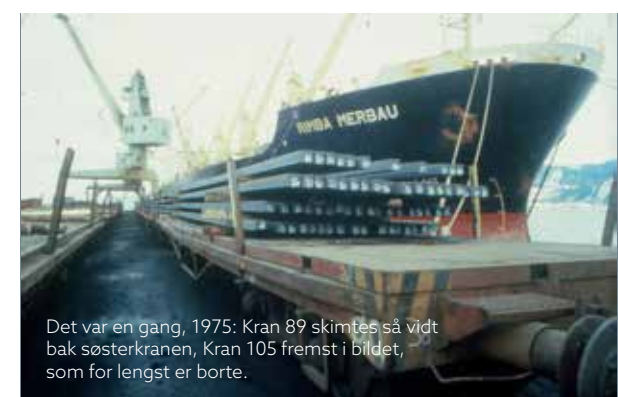
Den grønne taukрана blir sommeren 2021 erstattet med en ny hydraulisk kрана i rødt og blått levert av finske Mantsinen. Nykрана er delvis hylleware, men tilpasses også RITs behov. Hva som skal skje med den gamle, er mer åpent, skal vi tro kvartetten på RIT.

– Tja, vi er jo glade i å dekorere rundkjøringer her i Rana, kanskje det hadde vært noe? Vi kan gjerne ha den i rundkjøringa på Ytteren, så kunne jeg sett på den hver dag på vei til og fra jobb, gliser Olsen spøkefullt.

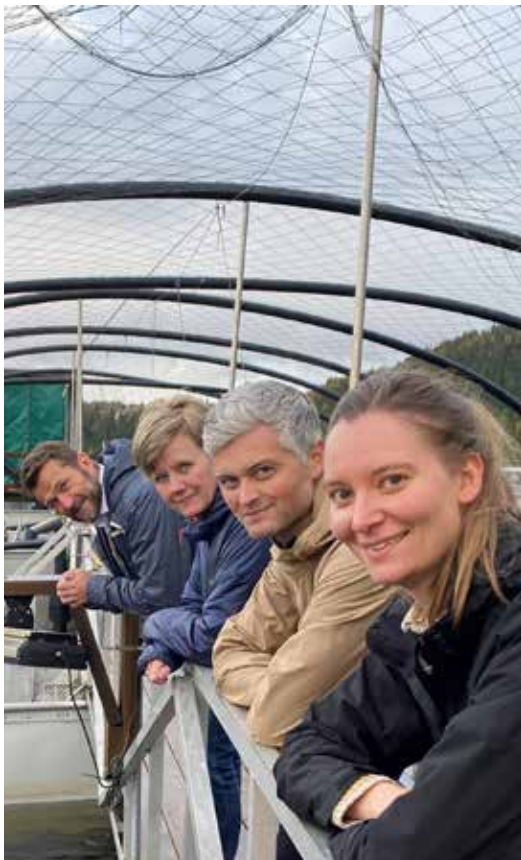
– Ja, det hadde vært noe, ler Øverli og tilføyer; nå nei, den havner nok i ståløvn. Det må være en passende slutt at den ender som armeringsjern i et nybygg et sted, avslutter han.

Remi André Olsen er fast operatør på skrapkрана. Men kranførerne på kрана 89 har snart sin siste arbeidsdag i kabinen på den 50-år gamle arbeidshesten.

Det var en gang, 1975: Kran 89 skimtes så vidt bak søsterkрана, Kran 105 fremst i bildet, som for lengst er borte.

F.v.: Jan Gabor, Mo Industripark as, Pia Møller Kvarøy Smolt, Ørjan Vonstad, BaRe Mo i Rana; Ada Louise Jervell Heyerdahl, SINTEF Helgeland.

OM AVKAPONI

- Er en kombinasjon av akvakultur (oppdrett) og hydroponi (dyrking i næringsrikt vann).
- Høyt teknologisk dyrking av fisk og grønnsaker samtidig, uten bruk av jord for sistnevnte

• Ofte basert på RAS-anlegg (resirkulering av vannet i lukket krets), men vi vil se på muligheter for utnyttelsen av næringsstoffene fra Kvarøy Smolt sitt gjennomstrømningsanlegg.

- **Aktuelt for Mo Industripark:** adskilte dyrkingssystemer; dyrking og fiskeoppdrett skjer adskilt, men næringsstoffene fra fiskeoppdrett brukes i dyrkingen.

INDUSTRIELL GRØNNSAKS-PRODUKSJON I NORD?

SINTEF, Mo Industripark AS, Kvarøy Smolt AS og BaRe avd Mo i Rana har gått sammen og startet kartlegging av det som kan bli et storskala akvaponianlegg i Mo Industripark. Det kan være starten på et nytt kapittel innen sirkulær økonomi i industriparken.

GRØNNSAKSPRODUKSJON OG INDUSTRI

Før sommeren mottok prosjektgruppa gladmeldingen om at forprosjektet hadde fått innvilget støtte fra Nordland Fylkeskommunes MoFI-midler.

– Prosjektaktørene som nå har gått sammen og søkt om MoFI-støtte, går også inn med egeninnsats i mulighetsstudien om akvaponi, som har en totalramme på 450 000. Det kan resultere i grønnsaksproduksjon i industriparken basert på overskuddsvarme fra industrien og avvann fra oppdrettsanlegget på tomta, forklarer en fornøyd prosjektleder, Ada Louise Heyerdahl Jervell i SINTEF Helgeland.

Akvaponi er en kombinasjon av akvakultur, altså oppdrett, og hydroponi som er dyrking

uten jord i næringsrikt vann. Det finnes allerede slike anlegg i småskala i Norge, mens det på verdensbasis allerede er flere storskalaanlegg. Blir et anlegg i industriparken realisert, kan det bli Norges største.

– Det er flere store akvaponianlegg ute i verden, blant annet i USA og Australia. I Norge har NIBIO et forsøksanlegg i Landvik utenfor Grimstad. Slike anlegg har gjerne blant annet bedre kontroll på plantesykdommer enn vanlige dyrkingsanlegg i jord. Det unike på Mo er den industrielle infrastrukturen som allerede er på plass, med tilgang til vann, CO₂, varme og næringsstoffer fra oppdrettsnæringa, poengterer Heyerdahl Jervell.

STUDENTIDÉ

Ideen til mulighetsstudien kom i fjor sommer, da fem studenter hadde sommerjobb hos SINTEF Helgeland. Deres oppgave var å skissere en mulighet for energiintegrering i industriparken.

– I sommerjobbprogrammet Grønne Sommerjobber får studentene i oppgave å tenke utenfor boksen. Blant forslagene var algedyrking, og insektsfarm. Studentene foreslo også at man kunne utnytte spillvarmen i industriparken til å dyrke grønnsaker, det er denne ideen vi går videre med nå. Utrolig morsomt med unge, uredde studenter som peker på nye muligheter i industrien, sier prosjektlederen.

Styreleder i Kvarøy Smolt AS, Gjermund Olsen, mener forstudien kan gi nye muligheter.

– Vi ønsker å bidra til denne forstudien for å finne ut om det er kommersielt gjennomførbart å produsere grønt med næring fra fiskeslam i Nord-Norge, sier Olsen.

GRØNNSAKSPRODUKSJON I NORD

I perioden 2007-2017 har Nordland sett en nedgang på rundt 30 prosent av bær- og grønnsaksarealene i fylket. I samme periode har vi importert stadig mere frukt og grønt. Men det er stort potensial for grønnsaksproduksjon i nord, om man tenker industriell dyrking under kontrollerte forhold, og i næringsvann i stedet for jord.

– I dag importerer vi mye frukt og grønt, men det kan være store fordeler ved å etablere grønnsaksproduksjon her, både når det kommer til miljøfotavtrykk fra transportetappen og energikilder benyttet i veksthus, samt kvaliteten på grønnsakene. Vårt klima trenger ikke å være en hindring for å dyrke grønnsaker i nord. De kan fint bli dyrket i et akvaponianlegg uten jord ved hjelp av overskuddsvarme og CO₂ i avgasser fra industribedriftene pluss næringsrikt avvann og slam fra fiskeoppdrett. Og med et storskalaanlegg her, blir grønnsakene i regionen også kortreiste og kan dermed ha høyere kvalitet og lengre holdbarhet i butikkhyllene, stråler Heyerdahl Jervell.

BaRe, et selskap i Bamagruppen, leverer frukt og grønt til Rema 1000 butikkene i Nord-Norge og er lokalisert i Mo i Rana.

– BaRe er med for å vurdere markedspotensialet og sortiment. Dette er et ypperlig utgangspunkt for etablering av industriell produksjon av ferskvarer for oss. Vi holder alle muligheter åpne og kan se på

Dette er et av flere parallelle spor vi forfølger for å bli mer sirkulære, og med det også mer bærekraftige.

alt fra salater og urter til snittblomster som aktuelle kandidater å produsere, sier Ørjan Vonstad i BaRe avd. Mo i Rana.

UTNYTTER NÆRINGSSTOFFER

Kvarøy Smolt er opptatt av at avvann og slam fra produksjonen så langt mulig skal brukes til ny verdiskapning. I et akvaponianlegg vil reststoffer fra produksjonen ha en viktig rolle for dyrkingen av grønnsaker.

– I stedet for å sende avvannet rett i avløp ser vi på muligheten for å gjenbruke det lokalt, sier daglig leder Pia Møller i Kvarøy Smolt AS.

Forprosjektet vil bidra til å gi oss mer kunnskap om hvordan reststoffer fra vår produksjon kan ha en verdi.

Vannet som fiskene svømmer i inneholder nyttige næringsstoffer.

– Fiskene skiller ut ammoniakk, og brutt ned til enklere forbindelser benyttes dette som gjødsel for grønnsaksdyrkingen i et Mokvaponi, som vi har kalt det mulige akvaponianlegget i industriparken. Da har vi nitrogenet på plass. I tillegg kan fiskeslammet bearbeides slik at vi kan utnytte andre viktige næringsstoffer som plantene trenger, som fosfor og mineraler. Det er sirkulærøkonomi i praksis, poengterer den entusiastiske prosjektlederen.

MER KUNNSKAP

Bevissthet rundt gjenbruk av ressurser er en av hovedgrunnene til at Kvarøy Smolt velger å produsere laksesmolt i Mo Industripark.

– Vi produserer settefisk med både vann og energi fra andre bedrifter i Industriparken. Forprosjektet vil bidra til å gi oss mer kunnskap om hvordan reststoffer fra vår produksjon kan ha en verdi, og dermed kan bidra til å minimere avfallsstrømmer, sier Pia Møller.

FREMTIDSRETTEDE PLANER

Dette initiativet kan være starten på et nytt kapittel innen sirkulær økonomi i Mo Industripark.

– Dersom våre undersøkelser viser at det er mulig å etablere et akvaponianlegg i Mo Industripark, og vi finner en forretningsmodell som er levedyktig, vil vi kunne etablere det største akvaponianlegget i Norge her basert på eksisterende bistrømmer. Dette er bare ett av flere mulige parallelle spor vi stadig forfølger for å bli mer sirkulære, og med det også mer bærekraftige. Vi er spent på utfallet av denne mulighetsstudien, sier Markedsdirektør i Mo Industripark as, Jan Gabor.

- **Prosjektpartnere:** Mo Industripark AS, Kvarøy Smolt AS, BaRe og SINTEF Nord.
- **Prosjektleder:** SINTEF Helgeland ved Ada L. J. Heyerdahl

- **MoFi** står for mobilisering til forskningsbasert innovasjon i industrien på Helgeland, og er et Forregionprosjekt i et samarbeid mellom Nordland Fylkeskommune og Norges Forskningsråd. Målet er å stimulere små og mellomstore bedrifter til å benytte seg av forskning i sine innovasjons- og utviklingsprosesser.

FRA KREOSOT TIL ALUMINIUM PÅ STORFORSHEILINJA

Strømstolpene som utgjør kraftlinjen mellom transformatorstasjonen i Mo Industripark, Storforshei og videre til Ørtfjellet, skal fornyes. Kreosotstolper byttes ut med aluminium, noe som er bra for både miljøet, driften og kundene.

MANGE AKTØRER INVOLVERT

I løpet av sommeren ble den første høyspentstolpen i aluminium reist på Storforsheilinjen. Stolpen er tilpasset omgivelsene og flere aktører har vært med å utarbeide den.

– Det har vært en lengre prosess fra vi startet på å se på materialer som kunne erstatte kreosot til vi fikk reist den første stolpen. Vi har samarbeidet med Norconsult i Molde og Lena Metall AS. Sistnevnte, som er lokalisert på Østre Toten, har utviklet og produsert masten. Lena Metall samarbeider med industriklyngen i Raufoss Industripark. De har vært en utrolig god leverandør for å tilpasse produktet til vår kraftlinje. Vi er storfornøyde med alle involverte parter, forklarer driftsingeniør og prosjektleder i MIP Industrinett, Espen Moe.

I år vil bare denne ene stolpen bli reist for å kunne overvåke hvordan den reagerer på de skiftende årstidene gjennom høsten og vinteren.

– Vi er trygge på at dette vil være fremtidens strømstolpe og kommer til å bytte kreosotstolpene jevnt utover. Men vi ønsker å overvåke «pilotstolpen» en stund før vi gjør ytterligere innkjøp, forteller prosjektlederen.

LETTERE Å PLANLEGGE

Utskiftningen vil gjøre det lettere å utføre vedlikeholdsarbeid under spenningen på linjen.

– Ved arbeid under spenning, vil kunden ikke merke noe til avbrudd som er den største fordel. Vi kan utføre vedlikehold i dag, men da må vi søke om utkobling og låse oss til bestemte datoer. Været kan også være en utfordring når du har statiske datoer å forholde deg til. Dette slipper vi når vi kan drive vedlikehold mens linjen er strømsatt og vi står da friere til å bestemme når arbeid skal utføres, sier Moe.

MILJØGEVINST

Prosjektet har også en miljøgevinst. Kreosot har siden slutten av 1800-tallet blitt brukt til impregnering av trevirke for å forhindre råte. Men stoffet har et høyt innhold av tjærestoffer.

– Kreosot har vært forbudt i Frankrike siden april 2019 og det er sannsynlig at flere land følger etter. Enn så lenge er det lov i Norge, men det har vært diskusjoner og drøftinger om å innføre et forbud i nær fremtid. Ved å komme i gang nå er vi i forkant og bedrer vårt miljøfotavtrykk raskere enn mange andre nettaktrører, smiler Moe.

”Det er nesten som å ha penger på konto.”

ENKLERE MONTERING

Storforsheilinjen er over 30 km lang og ble bygget i 1964. I 1976 sto linjen videre til Ørtfjell ferdig. De rundt 450 kreosotstolpene som utgjør linjen i dag, vil bli faset ut når

Driftsingeniør og prosjektleder i MIP Industrinett, Espen Moe er fornøyd med at pilotstolpen i aluminium er kommet på plass.

tilstanden tilsier det. – Aluminiumsstolpene er todelt og kan derfor enkelt fraktes på vanlig lastebil. De er lettere å montere og veier 315 kilo mens kreosotstolpene til sammenligning kan veie fire-fem ganger så mye og må fraktes i én del med spesialtransport. Montørene fra Frost Kraftentreprenør som reiste aluminiumstolpen for oss fortalte at den er lettere å klatre i og at håndtering av selve stolpen gikk betydelig enklere. Det forteller oss at ved et eventuelt havari kan vi agere raskere, forklarer prosjektlederen fornøyd.

SPARER VEDLIKEHOLDKOSTNADER

Kostnadsrammen for årets vedlikehold på Storforsheilinjen er satt til 1 million kr. Vedlikehold er generelt en stor utgiftspost årlig for å sikre forsyningen og oppetid.

– Noen av kreosotstolpene må vi bytte ut etter noen få år fordi hakkespetten hakker seg inn i treet, selv med beskyttelse rundt stolpen. De hakker igjennom de fleste tiltakene som vi har gjort, men jeg tror ikke den vil hakke i aluminium. Jeg vil bli svært overrasket hvis den gjør det, forteller Moe.

Når tiden en gang er inne for å bytte ut aluminiumsstolpene, blir demontering både enklere og lønnsom.

– Stolpene vil da bli levert til resirkulering og kan bli til nye aluminiumsprodukter. Det er bærekraftig samtidig som vi får penger for å levere de inn. Det er nesten som å ha penger på konto, stråler Moe.

Espen Moe her sammen med ingeniør i Helgeland Kraft, Magne Skogly, og Willy Næstby, montør HK, som også har vært med på befaring.

OM STORFORSHEILINJA

- Er en 132 kV kraftlinje opp til Storforshei og Ørtfjellet
- Bygget i 1964.
- 30 km lang.
- Ca 450 stolper utgjør linjen.
- Var i utgangspunktet laget for å forsyne gruvevirksomheten med strøm.
- Brukes i dag av Mo Industripark, Helgeland Kraft og andre små kraftprodusenter i området.

Kreosotstolpene på Storforsheilinja fases ut og erstattes med stolper i aluminium.

«Pilotstolpen» i aluminium kom på plass i sommer.

FLYBUSS MO I RANA

Gjeldende fra 17.august 2020

Mandag-Fredag:

	WF768	WF 767*	WF 769	WF 770	WF 773/774	WF 776	WF 777	WF778
Jernb st	05:20	06:15	08:30	10:40	14:40	18:10	20:05	
Sykehuset	***	***	***	***	***	***	***	
Røssvoll	05:50	06:45	09:00	11:10	15:10	18:40	20:35	
Fra flypl ca		07:10	09:25	11:30	16:00	19:00	21:00	22:40

Søndager:

	WF772	WF 773/774	WF 776	WF 777	WF778
Jernb st	12:10	14:40	18:10	20:05	
Sykehuset	***	***	***	***	
Røssvoll	12:40	15:10	18:40	20:35	
Fra Røssvoll ca	13:05	15:55	19:00	21:00	22:40

* Kjøres ikke torsdag og fredag.
*** Passeres uten tidsangivelse.
Avgang fra flyplassen så snart bagasjen er kommet.

RUTE TRASE: Busstasjonen, O.T.Olsensgt, CC Helma Hotell, Scandic Meyergården nedsiden, L.Meyers gate, Nordl vn, Sagbakken, Ranenget og om sykehuset til Flyplassen.

Søndre gate og Midtre gate hentes på forespørsel.

Pris pr pers. kr. 150,-.

Tlf + 47 971 44 444

HTS
Helgeland Transport Service

STYRKER BEREDSKAPEN GJENNOM SAMØVELSER

En av kranene på Rana Industriterminal var arena da Norsk Luftambulanses avdeling Brønnøysund (NLA) arrangerte en øvelse i urban redning fra høyde sammen med MIP Sikkerhetssenter 19. august.

URBAN REDNING

Redningscaset var en bevisstløs kranfører som hadde fått et illebefinnende og måtte evakueres fra krankabinen 22 meter over bakken ved tauredning.

– For å sørge for at kunnskap holdes ved like, må vi øve ofte på redning i ulike scenarier og miljø. Naturreddinger i fjell, bre og elver, har vi med jevne mellomrom. Muligheten til å trene på urban redning inne et lukket industriområde er nokså unik, og industriparken byr på mange ulike øvelsesscenarier. Det at vi får øve her og samarbeide med flere aktører innen beredskap og redning, er svært gunstig, forteller Steinmo.

DEKKER ET STORT OMRÅDE

Brønnøysund er en av tolv baser i Norge hvor NLA har redningshelikopter utstasjonert, og dekker geografisk området mellom Bodø og Trondheim. Basen har rundt 550 oppdrag i året.

– Dette området er preget av store avstander og det er langt til nærmeste universitetssykehus. Derfor har vi jobbet veldig med å få til en infrastruktur for å kunne løse oppdrag over alt i en region som byr på mye vær og variert topografi. Vi har for eksempel fått til et løft innen instrumentbasert innflyging takket være utviklingsarbeidet til Stiftelsen Norsk Luftambulanses, som gjør at vi kan lande i enda dårligere sikt enn tidligere. Beslutningshøyden nå er 250 fot over havet takket være det nye utstyret. For Ranas del ligger dette punktet i Ranfjorden ikke langt unna industrikaia, sier piloten.

LÆRINGSUTBYTTE

I forkant av øvelsen på RIT brukte NLA og Sikkerhetssenteret god tid på å presentere sine «verktøykasser» med utstyr for hverandre.

– Dette ble en veldig god øvelse, vi tok det med ro og brukte tiden godt, og fikk diskutert oss frem til de beste måtene å løse oppdraget på. Fokuset var læringsutbyttet og ikke på hastighet. Nå har vi også stor forståelse for hva sikkerhetssenteret har og hva de kan tilby, og vi tror det går begge veier, forteller Steinmo, som legger til at de etter hver øvelse skriver en erfaringsrapport som deles med øvrig crew i Brønnøysund og resten av Norsk Luftambulanses.

Thomas N. Dahle ved MIP Sikkerhetssenter deltok også på øvelsen, og er fornøyd med gjennomføringen.

– Øvelsen var veldig nyttig, nå har vi fått et enda bedre bilde av hvordan vi kan bistå med utstyr og folk skulle det bli behov for det. Vi brukte også nødvendig tid underveis. Må forresten også skryte av Rana Industriterminal for god tilrettelegging slik at vi fikk gjennomført denne øvelsen på deres område på en sikker måte mens det var aktivitet på kaia, sier Dahle, som til daglig jobber som redningsmann i NLA men som innsatsleder og instruktør ved MIP Sikkerhetssenter i friperioder.

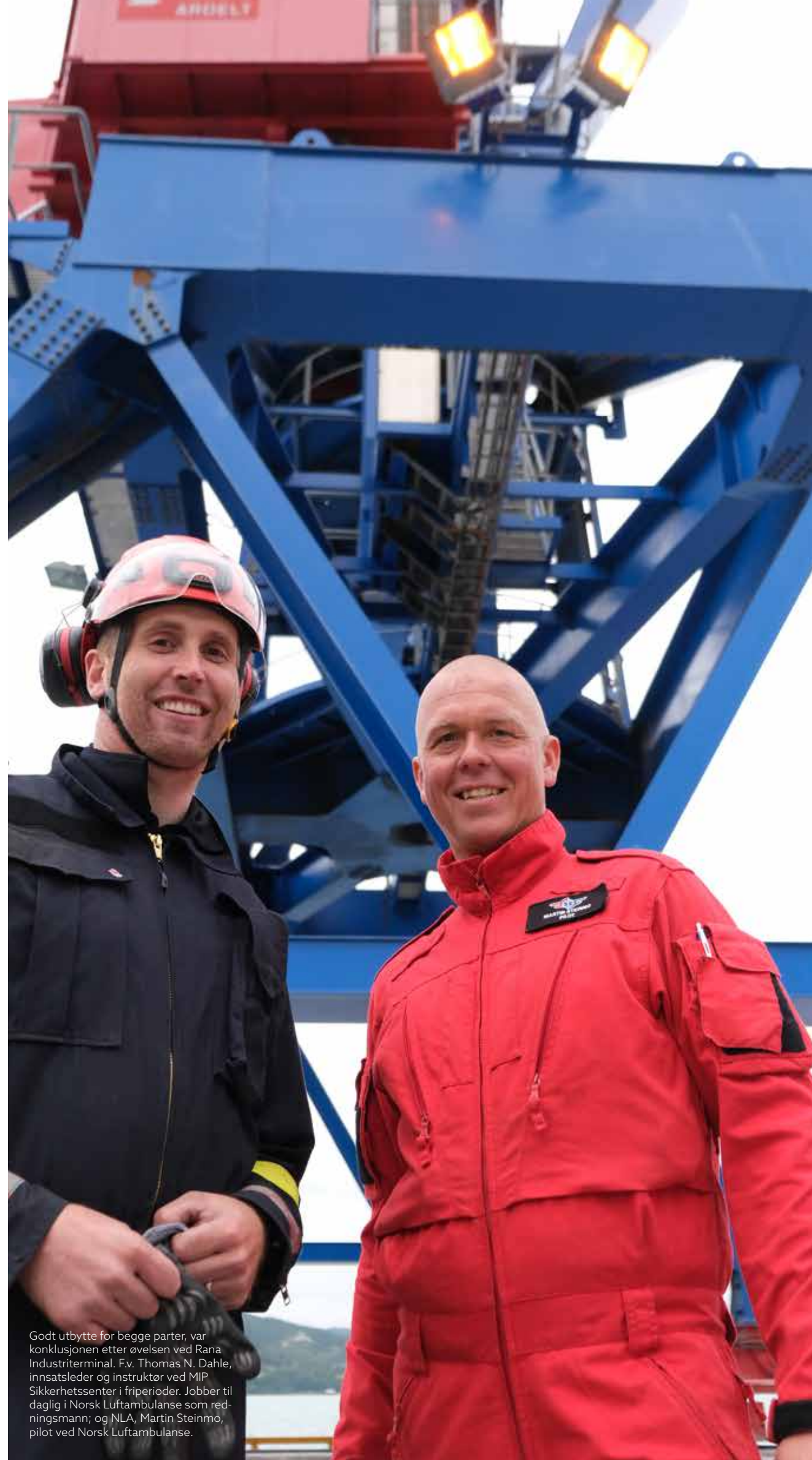
AVGJØRENDE ALTERNATIV

Luftambulansen har også nå fått klarert og godkjent et område ved RIT som alternativ innflygning og landingspunkt som kan benyttes ved behov.

– Det er en stor fordel å ha flere alternativer for landing med luftambulansen, da kombinasjonen vær og topografi kan by på utfordringer på Helgeland. Da kan alternative landingspunkt være avgjørende, og vi er glad for at vi nå har fått plass et på industriterminalen, da det ligger nærmere Ranas beslutningspunkt. Dette er med på å styrke beredskapen i regionen, forklarer Steinmo.

BAKKEKLARERING

Området nede ved RIT er uten trær, det er asfaltert og ryddes for snø om vinteren og vil derfor kunne være et gunstig sted for et alternativt landingsområde ved behov. – Sikkerhetssenteret har folk på jobb hele døgnet som en del av industrivern-

Godt utbytte for begge parter, var konklusjonen etter øvelsen ved Rana Industriterminal. F.v. Thomas N. Dahle, innsatsleder og instruktør ved MIP Sikkerhetssenter i friperioder. Jobber til daglig i Norsk Luftambulanses som redningsmann; og NLA, Martin Steinmo, pilot ved Norsk Luftambulanses.

Redningsmann Magnus Wethal presenterer Luftambulansens «verktøykasse» for MIP Sikkerhetssenter og Rana Ambulanses.

Doktor Karl Chevalley, NLA, fires ned fra kranen med «pasienten»

beredskapen til Mo Industripark, som kan bistå på bakken for å klargjøre området ved RIT for landing på kort varsel dersom det ikke er mulig å lande på Selfors, påpeker Thomas Dahle ved MIP Sikkerhetssenter.

Ambulansetjenesten i Rana deltok som observatører på første del av øvelsen. Norsk Luftambulanses landet redningshelikopteret på området på RIT som er klarert som alternativ landingsplass. Ambulansetjenesten i Rana deltok som observatører på første del av øvelsen.

– I kraft av nøden kan vi lande hvor som helst, men det er avhengig av sikkerhet. Derfor er det flott at vi nå har et godkjent område hvor vi har folk på bakken som kan klarere, tilføyer Steinmo.

SAMARBEID I REGIONEN

NLA adv. Brønnøysund øver med jevne mellomrom med ulike aktører på

Helgeland for å ha oversikt over både tilgjengelig utstyr og personell som kan bistå dem ved behov.

– Samarbeid i regionen er ekstremt viktig. Som regel får vi et oppkall gjennom HRS eller AMK og ofte er det vi som spiller inn mulige tilleggsgressurer. Lokal kunnskap er derfor veldig viktig og gir oss mulighet til å kunne ta med både flere folk og utstyr som tau og løfteputer ved behov, men da må vi vite om dem. Oversikt over hvem som har hva hvor blir derfor avgjørende. En slik øvelse gjør at vi vet hvilket utstyr og kompetanse som finnes i industriparken, forteller Steinmo.

Dette blir ikke siste gangen NLA øver i industriparken skal vi tro piloten. – Vi kommer gjerne tilbake hit for flere øvelser senere da det er mange interessante installasjoner i industriparken man kan trene urban redning fra. Vi ser også frem til samarbeidet med Sikkerhetssenteret i fortsettelsen, avslutter Steinmo.

OM NORSK LUFTAMBULANS AS

- Er et datterselskap eid av Stiftelsen Norsk Luftambulanses, hvor sistnevnte fremmer kvaliteten i tjenesten gjennom forskning, innovasjon og utviklingsarbeid
- NLA AS har det flyoperative og redningstekniske ansvaret for redningshelikoptertjenesten i Norge.
- 12 baser i Norge, tre i Nord-Norge (Brønnøysund, Evenes og Tromsø) NLA as drifter også base i Kirkenes midlertidig frem til vinteren.
- Utrykninger pr år for NLA Br.sund: 550
- Antall ansatte ved avd. Brønnøysund: 6 redningsmenn, 6 flygere og 7 leger (tilknyttet sykehus) som går turnus.

F.V.: Abdula Abaidjan, Kristian Selnes og prosjektleder i Glør, Benjamin Aspdal

FASADEREHABILITERING FERDIGSTILT

Glør fullførte rehabiliteringsjobben på sørveggen til Stripperhallen nylig. Nå står veggen ferdig og Ranas kanskje mest synlige bygg har fått en real ansiktsløftning.

– Vi er godt i gang med prosjektet og regner med at vi er ferdig med rehabiliteringen noe tidligere enn antatt, sa lederen for renoveringsprosjektet Benjamin Aspdal i Glør AS da vi traff han underveis i prosjektet tidligere i sommer.

STORT OMRÅDE

Glør startet på jobben med å rehabilitere sørveggen på Stripperhallen i Mo Industripark i juni. Veggen har vært tilnærmet uendret siden tiden under Norsk Jernverk. Byggeier Celsa Armeringstål og Mo Industripark as har hatt en god dialog om å få realisert rehabiliteringen som ble ferdig noe før tiden i følge prosjektlederen i Glør.

– Vi fjerner alt av gamle stålplater slik at det bare var skjelettet igjen av sørveggen Deretter startet jobben med å montere opp nye plater og få bedriftslogoene på plass, forklarer Aspdal.

– Vi sperret av et stort område som vi hadde for oss selv slik at HMSen bli godt ivarett underveis, sier Aspdal.

Siden 2009 har Glør spesialisert seg på konstruksjoner i stål og aluminium til industri og bygg. Bedriften er godt kjent med industriparken der de ofte er på oppdrag for blant annet prosessindustrien.

TILBAKE TIL STRIPPERHALLEN

Glør vant anbudet knyttet til å renovere vestveggen av stripperhallen i 2016. Da hadde de et stramt tidspress å forholde seg til.

– I 2016 skulle Arctic Race of Norway vises på TV i 180 land og vestsiden av Stripperhallen ville være med på TV-bildene på etappen som gikk på E6 like nedenfor hallen. Vi fikk en stram tidsplan på å bli ferdig og jobbet iherdig. Det stod klart til sykkelrittet og vi viste oppdragsgiverne Mo Industripark as og Celsa at Glør leverer under press. Erfaringene vi gjorde med vestveggen både med HMS og gjennomføring av selve arbeidet, tok vi med oss inn i dette prosjektet, sier Aspdal.

Glør jobber med modifisering, nye stålkonstruksjoner, plattformer, siloer og annet som innebærer stål og aluminium.

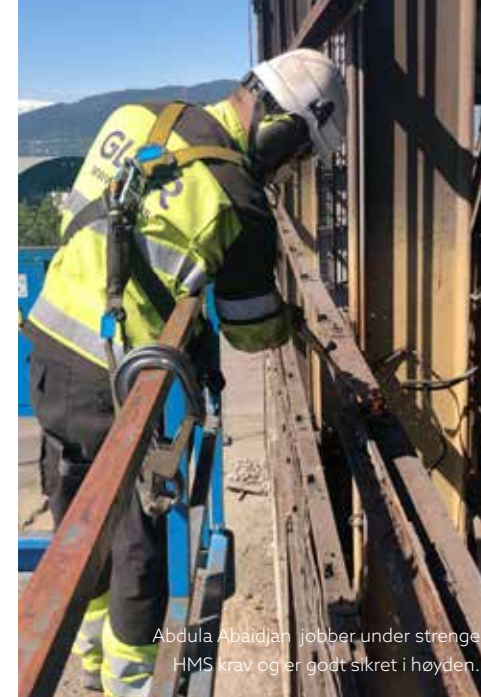
VARMT ARBEID

Mens rehabiliteringsjobben pågikk, var det to montører på jobb samtidig og arbeidet med sørveggen foregikk mellom 0700 og 1900.

– Vi har hatt bra fremdrift og fristen for å ferdigstille veggen er satt til 1. august, men slik det ser ut nå blir vi ferdig før fristen. Pandemien har ikke hatt noe effekt for vårt arbeid, fortalte Aspdal da vi traff han i sommer.

Minimalt med vind er en forutsetning for å gjøre jobben, og med skyfri himmel over flere uker, var været nesten for bra for arbeidet.

– Det er varmt å stå i sol som slår inn på solveggen med mye klær og sikkerhetsutstyr, men det hindrer ikke oss fra å gjøre vårt ytterste, vi får jobben gjort på en effektiv måte likevel, og fremdriften er god, sa montør Kristian Selnes om jobbing i sommervarmen.

Abdula Abaidjan jobber under strenge HMS krav og er godt sikret i høyden.

Sørveggen på Stripperhallen er en av de mest synlige i hele Rana for de som kommer sørt fra langs E6 da den ligger nært hovedveien. Slik ser veggen ut nå.

STERK SIKKERHETSKULTUR

Arbeidet med å skifte ut platene på sørveggen foregikk flere meter over bakken. Glør praktiserer en streng sikkerhetskultur og har systemer for at de ansatte skal komme seg trygt hjem fra jobb.

– Vi har et stort fokus på HMS og vi jobber stadig for å forbedre sikkerhetsrutinene våres. Aktørene vi jobbet med på dette prosjektet, Celsa og Mo Industripark as, har lagt til rette for at den høye HMS standarden vår blir opprettholdt. Våre flinke montører var med på å praktisere det til fingerspissene. Jeg vil trekke frem Tommy Oksfjellelv, som er en god montasjeleder og som er med på å sette standarden, poengterer Aspdal.

Stripperhallen har huset flere ulike selskaper oppigjennom og eies i dag av Celsa.

– Glør har hatt flere oppdrag hos dem og vi kjenner bedriften og deres sikkerhetsrutiner godt. Vi har en god dialog og trives med å utføre arbeid hos dem, avslutter Aspdal.

”
Aktørene vi jobbet med på dette prosjektet har lagt til rette for at den høye HMS-standard vår ble opprettholdt.

Vaner som forebygger **smitte**

Papirlommetørkle

foran munn og nese beskytter andre når du hoster eller nyser. Kast lommetørkleet etter bruk. Vask så hendene.

Bruk albukroken

når du må hoste eller nyse og ikke har papirlommetørkle tilgjengelig.

Vask hendene

ofte og grundig, spesielt når du har vært ute blant folk.

Hånddesinfeksjon

med alkoholholdige midler er et godt alternativ når håndvask ikke er mulig, for eksempel på reise.

Helsedirektoratet

ANNE BRIT VASSDAL EVENSEN
MIP Økonomi & HR, Regnskap

September 2012

Gode kolleger.

Samlokalisering av hele bedriften.

Kantine.

Nettavis.

Er ute på tur, trener, og ser kanskje alt for mye på TV.

FOLK I PARKEN

Ansatt siden

Hva er det beste med jobben din?

Hva ville du gjort hvis du var sjef i en uke?

Matpakke eller kantina

Nett eller papiravis?

Hva gjør du på fritida?

KARI-ANNE SMITH-NILSEN
MIP Økonomi & HR, HR-ansvarlig

Høsten 2017

Det er et sted å trives på.

Laget en stor happening for alle ansatte i hele industriparken.

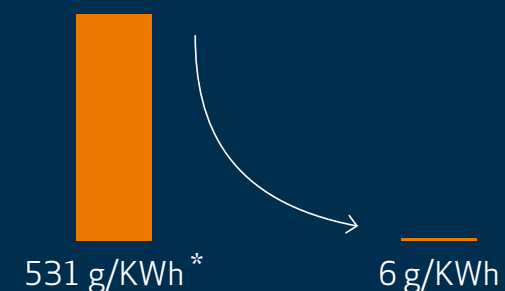
Begge deler.

Nettavis

Jeg er travel da jeg har en tendens til å si ja til alt som går an å være med på, og i Rana skjer det veldig mye!

Gjør bedriftens fotavtrykk **grønt**.

Velg 100 % fornybar strøm hos Helgeland Kraft og reduser bedriftens klimaavtrykk fra 531 g/KWh til 6 g/KWh CO₂.

Kontakt oss for å gjøre et grønt valg.

Kundesenter: 751 00 700
bedrift@helgelandkraft.no
www.helgelandkraft.no

* Kilde: Norges vassdrags- og energidirektorat

FRA STATLIG TIL PRIVAT EIERSKAP

- 1985 TIL 2000: OMSTILLING, SVINGNINGER OG VEKST

Nye tilbakeslag i det internasjonale stålmarkedet rammet Rana-industrien i 1986, og årene som fulgte ble preget av stor omstillingsaktivitet.

STATEN ENDRER KURS

Det nye utskipningsanlegget for Rana Gruber sto ferdig i '86 og året etter var den nye elektrostålovn som erstattet de tre gamle, i drift. Samtidig pågikk diskusjonene om statlige industrisatsinger, og 9. juni 1988 vedtok Stortinget omstillingen av statsindustrien i Rana, etter mangeårige vurderinger.

RANA I OMSTILLING

I opptakten til Stortingsvedtaket var det flere markeringer mot nedleggelse i Rana, men da vedtaket kom valgte et samlet Rana å godta dette. Parolen var: Ingen omkamp.

Hovedpunktene i vedtaket var nedleggelse av den malmbaserte stålproduksjonen og videreføring av stålproduksjon basert på skrap. I en overgangsfase skulle Rana Gruber drives videre mens Norsk Koksverk ble lagt ned. Et nytt omstillingsselskap, Norsk Jern Holding (NJH) ble opprettet, og samtidig ble det bevilget en omstillingspakke for Rana på 500 millioner kroner i tillegg til andre offentlige virkemidler.

KOKSVERKET STOPPES

Driften ved Norsk Koksverk ble stoppet i august 1988 og rensing av Koksverktomta og riving av bygg startet like etter. Lavkonjunkturen ble ytterligere forsterket på høsten, og faren for at omstillingen skulle mislykkes ble stor. Da ble det viktig å få på plass offentlige etableringer for å kunne vise til vellykkede eksempler. Først ut ble Nasjonalbibliotek-etableringen, deretter Statens Innkrevingssentral, NRKs lisensavdeling og Arbeidsmarkedsetatens Grønne Linjer.

De statlige etableringene i Rana skjedde alle som følge av starten på en omfattende

digitalisering av offentlig forvaltning, og datakompetansen fra Jernverket ble sentral i dette.

BEDRIFTSFORUM RANA

Omstillingsorganisasjonen Bedriftsforum Rana ble etablert høsten 1988 av NJH for utvikling av nye bedrifter. Målsettingen var lønnsomme selskap med markeder innenfor prosessindustri og andre næringer, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Vel tjue etableringer vokste frem, Molab, Mo Industritransport, Multimaskin, Helse & Sikkerhet og RTD var blant dem. Noen av disse ble spirene til en ny verkstedindustri i Mo Industripark.

I tillegg ble Norsk Jern Eiendom, i dag Mo Industripark as, samt Rana Industriterminal, etablert som sentrale infrastrukturselskap. Mange av bedriftene var i starten heleid av NJH, før andre eiere overtok.

OM TILBAKEBLIKK-SPALTEN

Ranas industrihistorie strekker seg 170 år tilbake i tid og kan deles inn i tidlig industriutvikling, tiden med Norsk Jernverk og tiden etter omstillingen til privat eierskap.

I 2020 er det 65 år siden oppstarten av A/S Norsk Jernverk. Mye av dagens industri i Mo Industripark drives videre på tuftene til det gamle jernverket. Dette markerer vi med en artikkelserie i år med historiske tilbakeblikk fra anleggsperioden frem til dagens industrivirksomhet. Serien består av seks artikler, en i hver utgave av IndustriparkNytt.

Artikkelrekken vil ta for seg følgende tidsepoker:

1955 Det hele begynner – Anleggsperioden og oppstart av A/S Norsk Jernverk
1960 – 1975 Statsindustriens glanstid i Rana: investeringer, stridigheter og utfordringer
1975 – 1985 Stålkrisen og internasjonal stålindustri i endring
1985 – 2000 Fra statlig til privat eierskap- Norsk industripolitikk i endring
2000 – 2010 Finanskrisen og oljesatsing
2010 – 2020 Fra miljøfokus til grønt skifte

Flere bilder og historisk stoff:
www.mip.no/historie

DET FØRSTE STORE INDUSTRIPROSJEKTET

Etableringen av Rana Metall ble en industriell symbolbærer for omstillingen. Høsten 1988 kunngjorde Fesil etablering av ferrosilisiumproduksjon i tidligere ovn 5 og 6 i råjernverket. Første tapping skjedde i november høsten etter.

Fra slutten av 1980-tallet stilte miljømyndighetene nye og langt strengere krav til reduserte utslipp til luft og vann for alle nye bedrifter som ble etablert. Som følge av dette ble investeringer i rensetiltak betydelig økt i årene som fulgte.

SKRAPBASERT STÅLPRODUKSJON VIDEREFØRES

Den malmbaserte stålproduksjonen opphørte høsten 1989. LD-verket og råjernovnene stoppet mens stålverk og valseverk ble drevet videre under navnet Norsk Jernverk, et heleid selskap av NJH.

Året etter ble NJH privatisert da Elkem overtok majoritetsandelen av aksjene og andre investorer resten. Samtidig startet en ny industribedrift opp produksjon av natriumklorat, Rana Kjemi, med vel 30 ansatte i nye lokaler på Koksverktomta.

MERKEÅRET

1991 ble et merkeår i omstillingen. I juni overtok det finske Rautaruukki-konsernet og NJH aksjene i det svenske Fundia-konsernet, med stålproduksjon ved stålselskapene Dalsbruk i Finland, Fundia i Sverige og Norsk Jernverk på Mo.

Samme år startet Elkem Rana opp ferrokromproduksjon, og ansatte ved Rana Gruber AS overtok alle statens aksjer i selskapet. Også Norsk Jern Eiendom, i dag Mo Industripark as, fikk nye industrielle eiere.

NY KONKURRANSE

Starten av 90-tallet ble også tøffe år for Rana-industrien med lav etterspørsel i et utfordrende internasjonalt marked. Endringene i Europa etter Sovjetunionens oppløsning, da tidligere ukjente ferrolegeringsbedrifter ble nye globale tilbydere, i direkte konkurranse med blant andre Rana Metall, hadde betydning her.

Da de ansatte overtok Rana Gruber i 1991 var det 230 ansatte. Gjennom hele 1990-tallet motbeviser de alle pessimistiske spådommer om en snarlig død.

VERKSTEDINDUSTRIEN SKYTER FART

Som direktør i Rana Invest så Per Bakken det som viktig å bygge opp et sterkt verkstedkonsern i Rana. Holdingselskapet Miras as ble derfor etablert der noen av målene var å bygge en sterk verkstedindustri som kunne vinne markedsandeler primært i Nord-Norge samt beholde den sterke fagkompetansen i Rana. Miras kjøpte seg inn i flere selskap i 1993, som Multimaskin, Sveisehuset Helgeland, Grotnes Verksted, Armatek, Rana Hydraulikk og Unifab.

Høsten 1997 fikk Miras-konsernet et alvorlig tilbakeslag da offshore leverandøren Excon, hvor Miras var majoritetseier, gikk konkurs. I juli 1998 ble også MultiRør AS en del av Miras-konsernet, noe som utvidet kompetansefeltet til å omfatte industrirørlegging.

OPPGANG OG VEKST

Ved Fundia ble virksomheten splittet i to nye selskap fra 1995, med stålverk og finverk i Fundia Bygg AS og profilvalseverk i Fundia Profiler AS. Våren samme år ble et nytt kombiverk satt i drift som erstatning for det tidligere finvalseverket. Dette var en investering på 250 millioner kroner og et stort løft for å sikre armeringsproduksjonen på Mo på lengre sikt.

Produksjonen ved Fundia Bygg oppnådde produktionsrekorder i 1997, i stålverket med 575.000 tonn stål og i kombiverket med nesten 400.000 tonn armeringsstål. Ved stålverket ble det gjort betydelige investeringer, særlig på miljösidan med en ny

Flyfoto av Koksverket

Grotnes, 1992

hette til 10 millioner for oppsamling av støv fra elektrostålovn.

Fundia Profiler opplevde fulle ordrebøker og høy produksjon fra andre halvår i 1997 og utnyttet kapasiteten i verket fullt ut, blant annet som følge av stor vekst i det kinesiske markedet for skipsprofiler.

ALVORLIG LAVKONJUNKTUR

En alvorlig lavkonjunktur slo inn fra begynnelsen av 1999 med overkapasitet og lave priser i stålmarkedet. Fundia Bygg reduserte kapasiteten ved permisjoner, oppsigelser og omorganisering, blant annet ved å kutte ut formenn i produksjonen.

Situasjonen for servicebedriftene var litt lysere med fortsatt investeringer innenfor offshore. Bedriftene hadde klart å erobre markedsposisjoner utenfor Rana og var ikke lenger like avhengige av prosessindustrien.

HAMSKIFTE

I perioden fra 1986 til 2000-tallet hadde Rana-industrien endret karakter fra en dominerende statsbedrift i krise til lønnsom prosessindustri, gruveindustri og verkstedindustri og en underskog av leverandør- og servicebedrifter.

Starten på det nye årtuset skulle gi nye og store utfordringer, der blant annet finanskrisen, satsing mot oljeindustri og utslipp kom i fokus. Dette er tema i neste artikkel i artikkelserien.

Tekst av Ivar Hartviksen for Mo Industripark as

JUBILANTER

60år

HALVOR BERGLI
Rana Gruber
15.09.1960

KENNETH PEDERSEN
Celsa Armeringsstål AS
24.09.1960

EIVIND BIRGER HANSEN
Celsa Armeringsstål AS
16.10.1960

RAINER HAUKLAND
Rana Gruber
25.10.1960

GEIR JOHAN MARTINUSSEN
Momek Services AS
27.10.1960

50år

JOSTEIN BJERKMO
Celsa Armeringsstål AS
01.09.1970

MIHAI BUDEANU
MOMEK Personnel AS
01.09.1970

KRZYSZTOF SWAJDA
MOMEK Personnel AS
03.09.1970

SAULIUS JOKUBAITIS
MOMEK Lithouse AS
25.09.1970

JANN RONNY LUND
Celsa Armeringsstål AS
01.10.1970

RITA FAGERJORD
Celsa Armeringsstål AS
15.10.1970

KARI-ANNE SMITH-NILSEN
Mo Industripark AS
17.09.1910

35 år

ALEKSANDER JAMTLI
MIP Industrinett as
15.08.1985

30år

SIMEN ALEXANDER DAHLMO
Celsa Armeringsstål AS
03.09.1910

STIG ROBIN ASPVIK
Mo Industripark as
17.09.1990

20år

HÅKON JAKOB MOE SJØSETH
Celsa Armeringsstål AS
29.09.2000

JUBILEUM

ANSATT 30 ÅR I SAMME BEDRIFT

01.10 **ROGER YTTERVIK**, Ferroglobe

GRATULERER!

Hva synes du om den fornyede utgaven av
informasjonsavisen for Mo Industripark?
Ris, ros eller tips kan sendes til tonje.nermark@mip.no